

Signhildsberg

Nya gravar på gravfält L2016:1229/Håtuna 100:1

UPPLANDSMUSEET

Per Frölund & Torun Zachrisson

Signhildsberg

Nya gravar på gravfält 2016:1229/Håtuna 100:1

Arkeologisk forskningsundersökning

L2016:1229/Håtuna 100:1,
L2016:2097/Håtuna 101:1 och
L2016:1071/Håtuna 192:1
Signhildsberg 3:1
Upplands-Bro kommun
Uppland

Per Frölund & Torun Zachrisson

Upplandsmuseets rapporter 2022:15

ISSN 1654-8280

BEARBETNING AV FOTON: Per Frölund

BEARBETNING AV PLANER: Per Frölund

OMSLAGSBILD: Torun Zachrisson beskriver en husgrund med spisröse belägen SV om husgrundsterrass L2016:2097.

GRANSKNING: Anna Ölund

UPPHOVS RÄTT: om inget annat anges: Creative Commons licens CC BY. © Lantmäteriet, dnr I2014/00634

GRAFISK FORMGIVNING OCH PRODUKTION: Malin Lucas

© UPPLANDSMUSEET, 2022

Upplandsmuseet
Drottninggatan 7, 753 10 Uppsala
Telefon 018-169100
www.upplandsmuseet.se

Innehåll

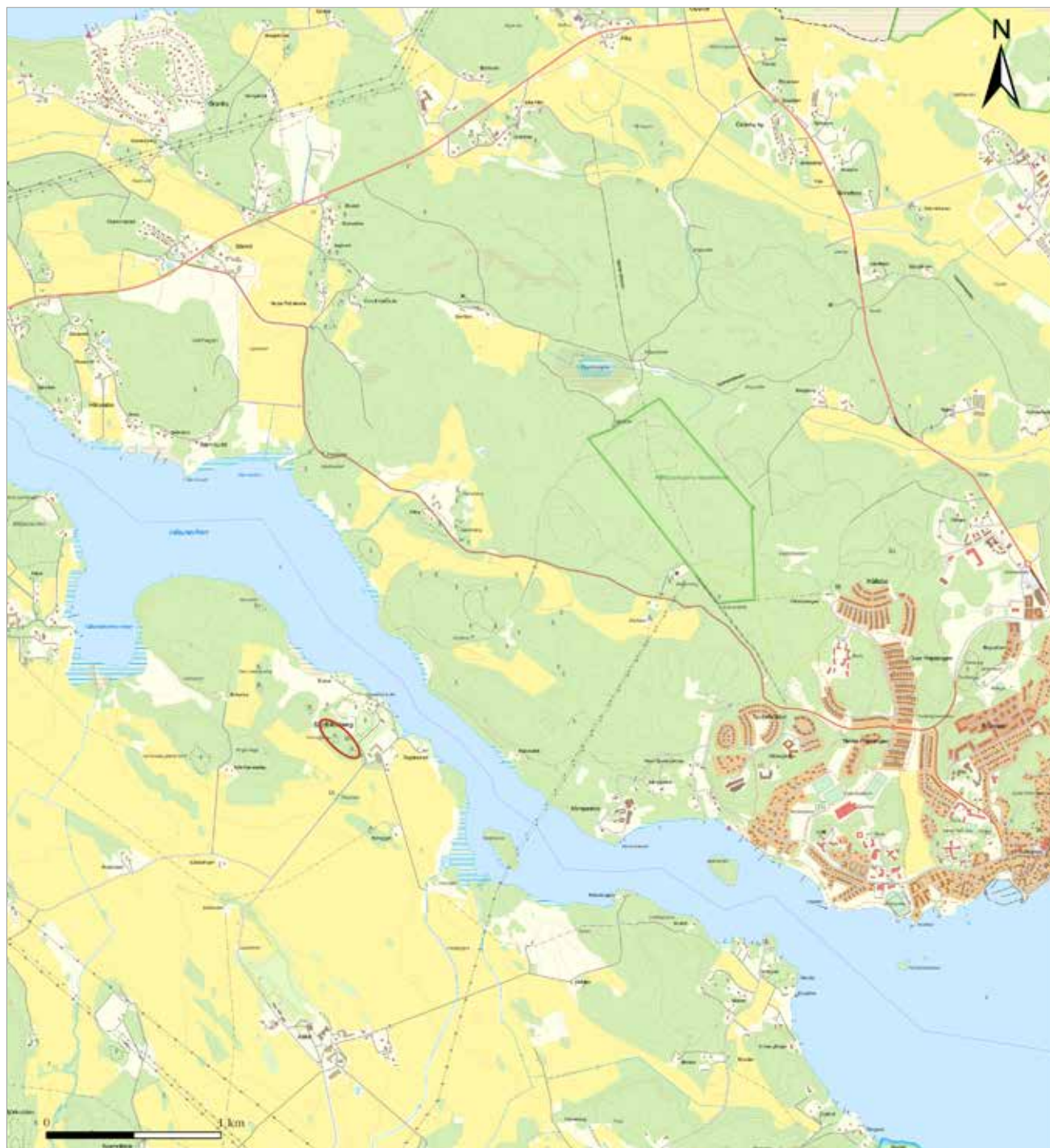

Inledning	6
Undersökningsresultat	8
Sammanfattning	18
Administrativa uppgifter	19
Referenser.....	20

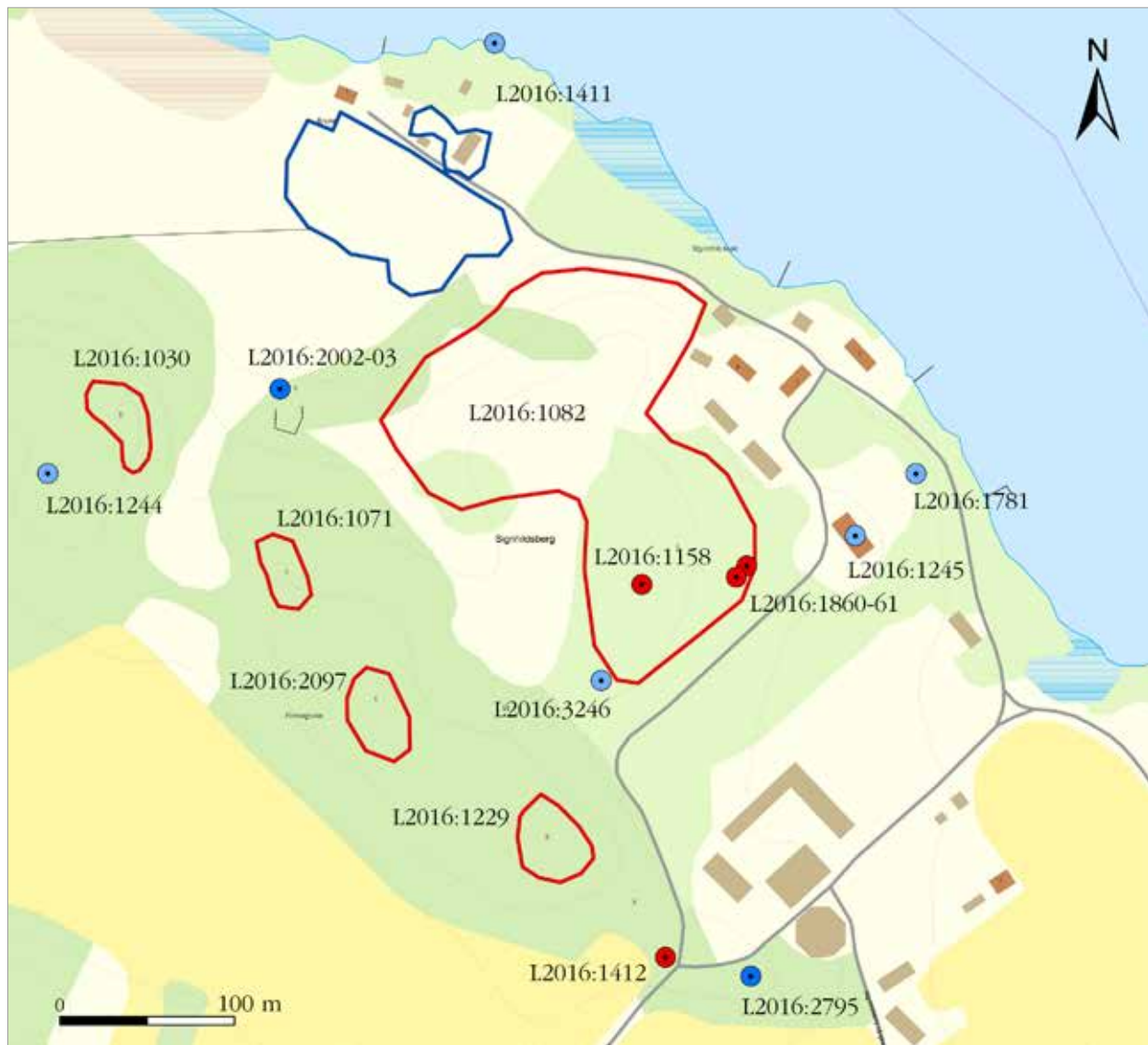
Inledning

Upplandsmuseet har på uppdrag av Rune Edberg, Fornsigtunaprojektet, inventerat och karterat nya gravar på gravfältet L2016:1229/Håtuna 100:1 (figur 20). Bakgrunden var att efter en trädavverkning på nämnda gravfält uppmärksammade referensgruppen för Fornsigtunaprojektet att flera nya

gravar syntes. I samband med dokumenteringen av nämnda gravfält, karterades de nära liggande husgrundsterrasserna L2016:2097/Håtuna 101:1 och L2016:1071/Håtuna 192:1 (figur 1–2). Undersökningen utfördes 20–21 april 2022 av Per Frölund och Torun Zachrisson.

Figur 1. Läget för det karterade delarna av Sighildsberg markerat med röd ellips (figur 2). Till höger i bild Sigtuna. Utdrag av Topografiska webkartan. Skala 1:35 000.

Figur 2. Forn- och andra lämningar vid Sighildsberg. Utdrag av Topografiska webkartan. Skala 1:4 000.

Undersökningsresultat

Karteringen utfördes med en GPRS med nätverks RTK varvid gravarnas begränsning mättes. För några gravar mättes även kantkedjeblock och andra block (se figur 20). Varje grav beskrevs efter ett protokoll med uppgifter om typ, form, fyllning, storlek och höjd och förekomster av kantkedjor, mittblock mm (se nedan). Vidare fotograferades gravarna och gravfältets topografiska läge beskrevs.

Fornlämning L2016:1229/Håtuna 100:1

Tidigare beskrivningar

Det är möjligt att gravfältet är omnämnt redan 1612 (se Damell 1991, s. 26) men det beskrevs vid inventeringarna för den ekonomiska kartan 1951 och 1979.

Vid *förstagångsinventeringen* 1951 beskrevs gravfältet vara ca 45×35 m stort (NV-SÖ) och bestå av sju runda fyllda stensättningar. En grav i gravfältets nordvästra del var 10 m i diameter och 0,5 m hög med delvis övertorvad kantkedja. Övriga stensättningar betecknas som höglignande och 5–6 m i diameter och 0,2–0,4 m höga. Ett par gravar anges ha oklar begränsning.

Vid *revideringsinventeringen* 1979 beskrevs gravfältet vara 50×35 m stort och bestå av 10 runda stensättningar. De angavs vara 2,5–10 m i diameter stora och 0,2–0,5 m höga. Av de 10 stensättningarna angavs sex vara delvis övertorvade och två vara övertorvade. För resterande två stensättningar

finns inga uppgifter om de var eller inte var övertorvade. Fyra stensättningar anges ha delvis synlig kantkedja och två stensättningar har mittgropar.

De tio stensättningarna som registrerats i samband med tidigare inventeringar har alla karakteriserats som "av yngre järnålderstyp" och så belägna att de "har direkt kontakt med kungsgårdskomplexet" (Damell 1991, s. 105).

Beskrivning 2022

Gravfältet är ca 85×50 stort (NV-SÖ) och beläget på en nordöstsluttning av en moränhöjd (NV-SÖ) med berg i dagen. Det är delvis bevuxet med ädelgran och enstaka lövträd. Ställvis är marken bemängd med större och mindre block, men däremellan finns även relativt stenfria partier. I höjdens nordvästra del tillika dess högsta del, går berget i dagen i tydliga klackar. Höjden är brantare åt sydväst, medan den sluttar långsamt åt nordöst med en avsats med gravar. Avsatsen vetter mot nordöst vilket också är den riktning vilket gravfältet är exponerar mot. Efter avsatsen sluttar marken mot nordöst och den forna åkermarken och stenfria lermarken. Den östra delen av höjden övergår i en smal "hammarliknande" krönrygg (NV-SÖ till N-S) med rikligt med större block.

Gravarna uppträder i tre grupper, en på sluttningen i nordöst, en på hammaren och en grupp avsatsen sydväst. Den mest markerade graven har en grov kantkedja och ligger längst åt västsydväst, medan den mest höglignande graven ligger längst åt sydväst. Vid karteringen registrerades 17 stensättningar.

Gravbeskrivningar

Figur 3. Grav 1. Foto fr. V: Torun Zachrisson.

Grav 1: Oval stensättning, 7×5 m stor och 0,3 m hög. Övertorvad med i ytan enstaka 0,1–0,3 m stora stenar. I nordöstra kanten finns ett 0,9×0,6 m stort block.

Figur 5. Grav 3. Foto fr. SV: Torun Zachrisson.

Grav 3: Oval stensättning, 5×4 m stor och 0,2–0,3 m hög. Övertorvad med i ytan enstaka 0,5–0,25 m stora stenar. Kantkedja av 0,25–0,7 m stora och 0,25 m höga stenar. I norra kanten finns ett större block, 1,1×0,9 m stort och 0,6 m högt.

Figur 4. Grav 2. Foto fr. SV: Torun Zachrisson.

Grav 2: Rund stensättning, 11–11,5 m i diameter och 0,5–1 m hög. Övertorvad med i kanterna synliga 0,1–0,25 m stora stenar. Kantkedja av 0,4–1 m stora och 0,2–0,5 m höga stenar. I norra kanten finns ett större block, 1,9 x 1 m, som spruckit itu diagonalt längdriktningen. Det är gravfältets största och mest markerade grav och är exponerad mot NÖ.

Figur 6. Grav 4. Foto fr. V: Torun Zachrisson.

Grav 4: Rund stensättning, 3,5 m i diameter och intill 0,2 m hög. Övertorvad med i östra delen enstaka 0,1–0,5 m stora stenar. Kantkedja av 0,1–0,2 m höga och 0,25–0,5 m stora stenar. Norr om gravven ett 0,7 m stort block i markytan. Längre norrut vidtar en krans av större naturliga glest liggande block.

Figur 7. Grav 5. Foto fr. V: Torun Zachrisson.

Grav 5: Oval stensättning, 9×7 m (NNÖ-SSV) och 0,2–0,5 m hög. Övertorvad med i ytan enstaka mindre 0,1–0,3 m stora stenar, samt centralt tre större 0,8–1,2×0,8–1 m stora block. Kantkedja av 0,2–0,4 m höga och 0,25–0,8 m stora stenar.

Figur 9. Grav 7. Foto fr. SV: Torun Zachrisson.

Grav 7: Rektangulär stensättning, 3×2 m stor och 0,2 m hög. Övertorvad. Kantkedja av 0,1–0,4 m höga och 0,25–1,1 m stora stenar. 1,5 m nordöst om graven finns ett större markfast block, 1,8×1,2 m stort och 1,2 m högt.

Figur 8. Grav 6. Foto fr. S: Torun Zachrisson.

Grav 6: Oval stensättning, 1,7×1,5 m stor och 0,2–0,3 m hög. Övertorvad med i ytan tre större 0,5×0,2–0,3 m stora stenar.

Figur 10. Grav 8. Foto fr. V: Torun Zachrisson.

Grav 8: Oval stensättning, 4×3,5 m stor och 0,4–0,6 m hög. Övertorvad med i ytan enstaka 0,2–0,4 m stora stenar. I mitten synlig stenpackning, 2 m i diameter bestående av 0,15–0,6 m stora stenar. Ligger på hammaren och exponerad mot nordöst.

Figur 11. Grav 9. Foto fr. V: Torun Zachrisson.

Grav 9: Oval stensättning, 6,5×4,5 m stor och 0,3–0,75 m hög. Övertorvad med i ytan enstaka 0,2–0,4 m stora stenar. Sydväst om gravens centrum finns ett större block, 1,5×0,8 m stort. Kantkedja av 0,2–0,4 m höga och 0,25–1 m stora stenar, vanligen 0,4–0,6 m. Bevuxen med hög ädelgran och några unggranar. I kanten av stensättningen finns en grop, 1,5×0,5 m (NV-SÖ). Belägen på hammaren och exponerad mot östnordöst.

Figur 12. Grav 10. Foto fr. NV: Torun Zachrisson.

Grav 10: Oval stensättning (höglignande), 5,3 m i diameter och 0,5 m hög. Övertorvad med i ytan enstaka 0,2–0,7 m stora stenar. Kantkedja, gles grovblockig, av 0,5–1 m höga och 0,7–1,4 m stora stenar. Bevuxen med en större ädelgran och ett hasselbestånd. Ligger på hammaren och exponerar mot östnordöst.

Figur 13. Grav 11. Foto fr. NV: Torun Zachrisson.

Grav 11: Rund stensättning, 5,5 m i diameter och 0,3 m hög. Övertorvad med i ytan enstaka 0,05–0,6 m st stenar. I mitten är en meterstor sten som blottats av rotvälta. Kantkedja av ställvis synliga 0,2–0,4 m höga och 0,4–0,8 m stora stenar. Över graven ligger vindfallen ädelgran.

Figur 14. Grav 12. Foto fr. NV: Torun Zachrisson.

Grav 12: Oval stensättning, 6,5×5,5 m stor och 0,3–0,5 m hög. Övertorvad med i ytan enstaka 0,2–0,4 m stora stenar. Exponerar mot öster. I stensättningens centrala del en mittstenpackning ca 4 m i diameter av 0,1–0,6 m stora stenar (mittstensättning). Stensättningen är kraftigare byggd i östra delen, åt det håll den exponerar. I norra kanten finns en rotvälta, och över graven ligger två vindfallna ädelgranar.

Figur 15. Grav 13. Foto fr. SV: Torun Zachrisson.

Grav 13: Rund stensättning, 6×5 m stor och 0,3 m hög. Övertorvad med i ytan 0,3-1m stora stenar. Mittsten 0,6×0,4 m stor och 0,35 m hög. Kantkedja av 0,2-0,45 m höga och 0,3-0,7 m stora stenar. Bevuxen med en lönn. Stensättningen exponerar mot öster.

Figur 16. Grav 14. Foto fr. SV: Torun Zachrisson.

Grav 14: Oval stensättning, 5 m i diameter och 0,2 m hög. Övertorvad med i ytan 0,25-0,4 m stora stenar, två stenar är 0,7-0,8 m stora. I mitten är ett 1,4×1,1 m stort och 0,5 m högt block. Bevuxen med en ung lönn.

Figur 17. Grav 15. Foto fr. SV: Torun Zachrisson.

Grav 15: Oval stensättning, 4,5×3 m och 0,4-0,5 m hög. Övertorvad. I mitten är stenpackning 2-2,5 m i diameter av 0,1-0,4 m stora stenar (mittstensättning), delvis uppbruten i den sydvästra delen. I sydvästra kanten en meterstor sten, eventuell utbyggnad. Bevuxen med ett hasselbestånd och tre små unggranar av ädelgranssort.

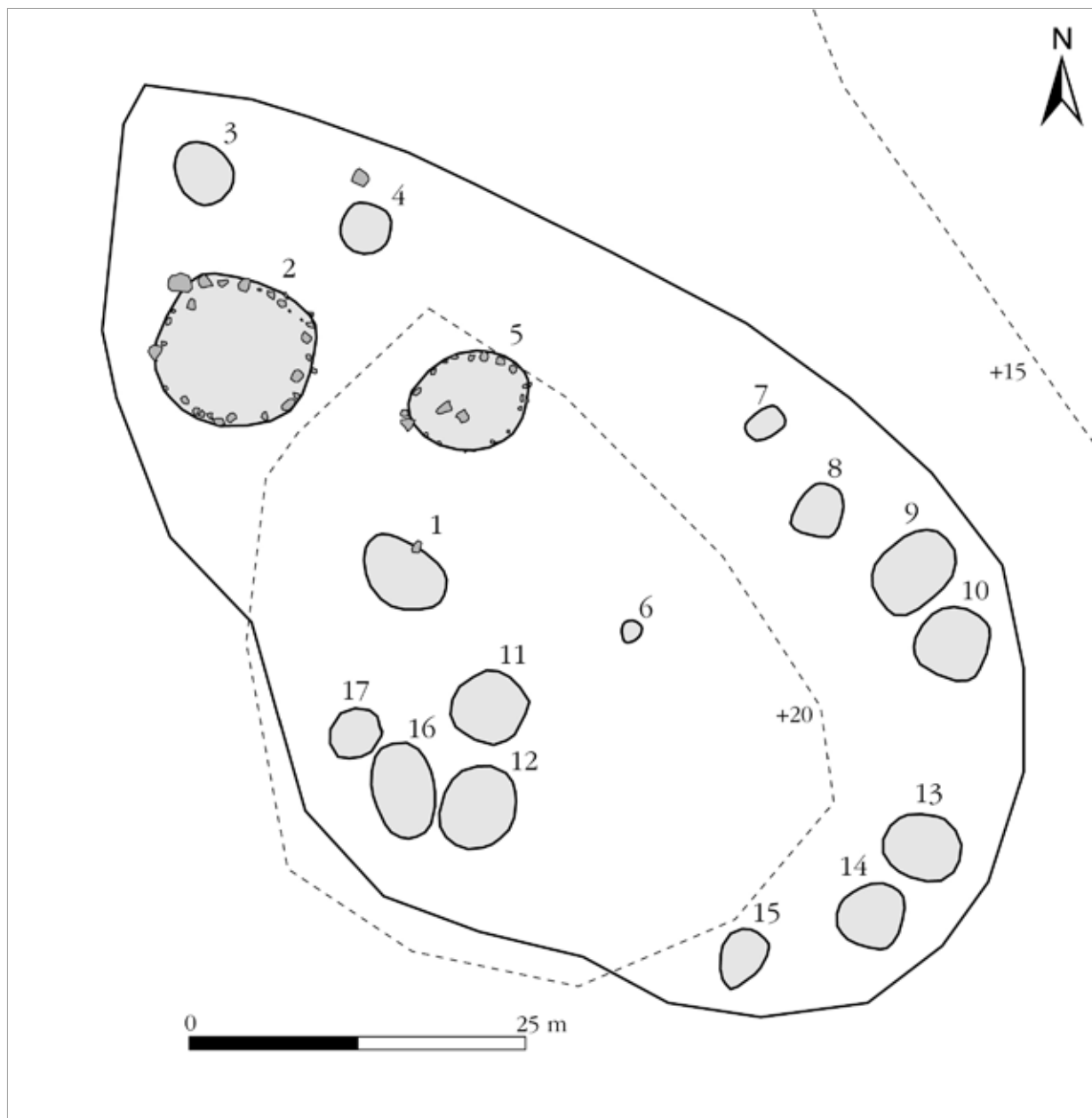
Figur 18. Grav 16. Foto fr. SV: Torun Zachrisson.

Grav 16: Oval stensättning, 7×4,5 m stor och 0,2-0,6 m hög. Närmast höglignande. Övertorvad med i ytan enstaka 0,25-0,4 m stora stenar. I sydöst finns en rotvälta. Bevuxen med en ädelgran i öst-sydöst.

Figur 19. Grav 17. Foto fr. NÖ: Torun Zachrisson.

Grav 17: Rund stensättning, 5 m i diameter och 0,3 m h. Övertorvad, med kantkedja av 0,2–0,3 m höga och 0,3–0,6 m stora stenar. I norra delen finns en 0,6 m stor sten i ytan.

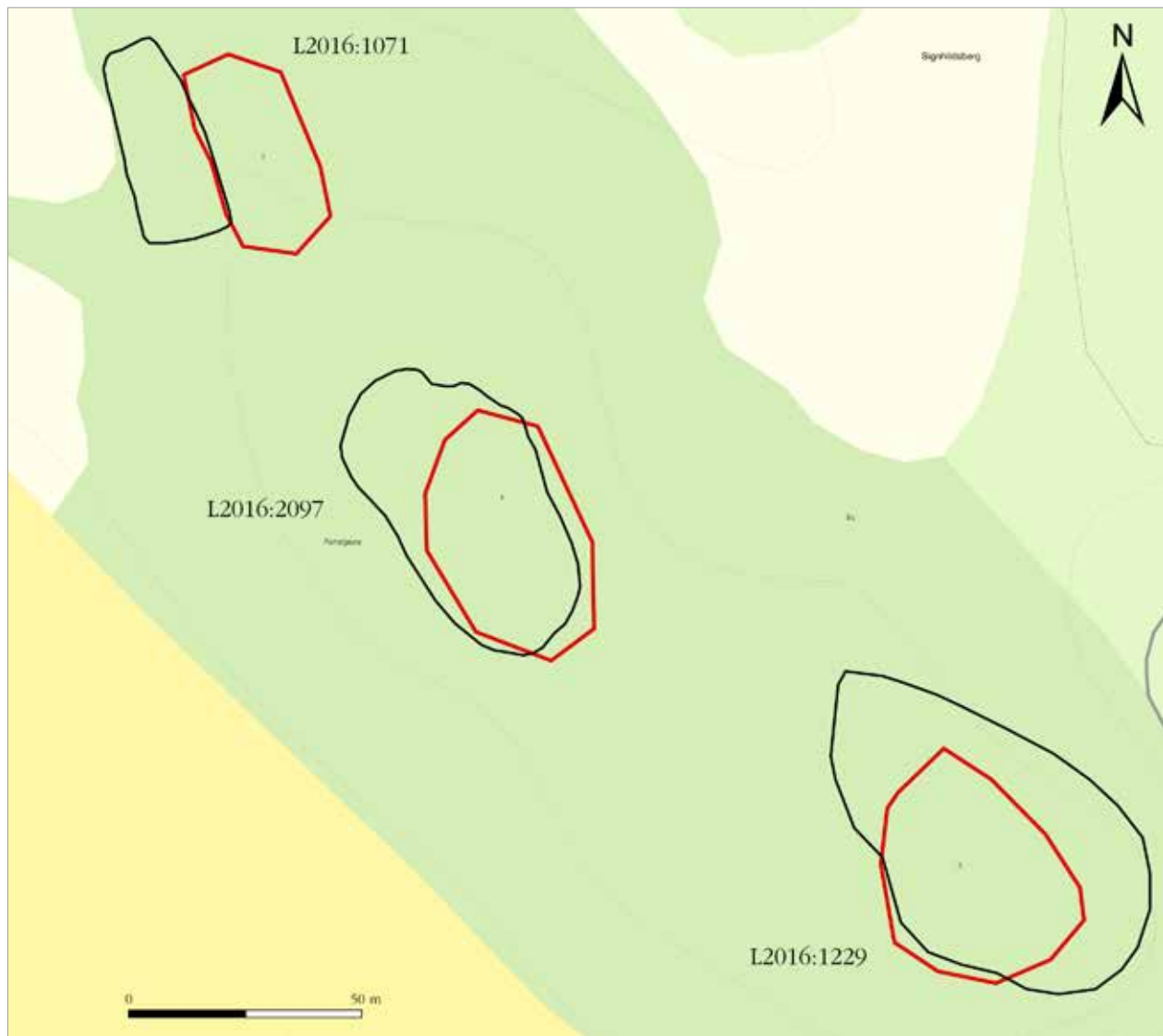

Figur 20. Gravfältet med gravar 2022. Den streckade linjen utgör 1979 års gravfältsbegränsning. Skala 1:500.

Av revideringsinventeringen 1979 tabell över gravarna framgår att vissa av de äldre gravarna genom exempelvis storlek och förekomst av kantkedja grav nr 4 och 5 (se s. 26 i inventeringsboken, L2016:1229/Håtuna 100:1) går att identifiera med de nya gravarna 5 och 2. Jämför man med den streckade begränsningen ovan som är 1979 års markerade gravfältsbegränsning tycks man således vid den förra inventeringen inte ha uppmärksammat de gravar som ligger på "hammaren".

Gravarnas utseende och karaktär gör att man kan diskutera gravfältets tidställning. Att det som innan skulle kunna bedömas tillhöra yngre järnålder (550–1050 e.Kr.) är fortsatt fullt möjligt. Dock före-

kommer i Mälardalen redan under folkvandringstid (400–550 e.Kr.) stensättningar med mittstenpackning som grav 12 och 15, rektangulära stensättningar som grav 7, gravar med blandat stenmaterial som grav 8, liksom gravar anlagda invid block som grav 1, 2, 3 och 4 (se Bennett 1987, s. 54, 57, 64). Generellt är gravarna låga, åtta av dem är 0,2–0,3 meter höga. Den största mest markerade stensättningen är 0,5–1 meter hög. Även detta knyter an till folkvandringstidens gravstorlekar, liksom att där förekommer en enda höglignande stensättning, grav 16 (se Bennett 1987, s. 57–60, 73). Däremot saknas yngre järnålderns kraftigt välvda gravar. Gravfältet skulle därför som helhet kunna tillhöra mellersta järnålder (400–550 e.Kr.).

Figur 21. Fornlämningarnas gamla (röd linje) och nya begränsningar (svart linje). Utdrag av Topografiska webkartan. Skala 1: 1 500.

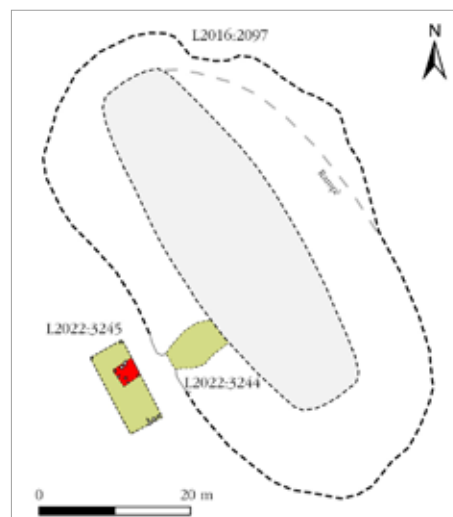
Husgrundsterrass L2016:2097/Håtuna 101:1, husgrund L2022:3245 och källar- grund L2022:3244

Beteckningen husgrundsterrass har ändrats till det bättre lämpade husplatå, som avser den typ av uppbyggda husgrundsplatåer som den här anläggningen just är.

Platåns övre plana yta och dess undre begränsning (terrassfoten), plandokumenterades (figur 22) och beskrevs. Även flera stora täktgropar framför allt i platåns södra del dokumenterades. Platåns placering och utbredning skiljer sig en del från analoga inmätningen. I den här inmätningen var platåns överyta mått 67×30–35 m (N-S x Ö-V).

Övertorvad med i huvudsak plan yta med i ytan enstaka 0,1–0,4 m stora stenar. Vid beskrivningstillfället bevuxen med fjorton lövträd: ekar, lönnar och asp samt hasselbuskar och en ädelgran. Svagt böjda långsidor med avrundade hörn mot kortsidorna. Förmodligen är platån anlagd på en av de moränryggar med berg i dagen som löper i nordväst-sydöstlig riktning genom området. Centralt på platån finns en kvarngrund bestående av en yttre ring av flata 0,6–1,1 m stora grundstenar. I platåns nordvästra del är ytan gropig. I ostnordost, 12 m från platåns norra kortsida räknat finns en möjlig uppfartsramp i riktning nord-syd, ca fem m bred. I platåns södra-syd-sydvästra del finns täkt- eller källargropar, varav en i söder är tre m i diameter, en i ostsydost är långsmal 16×5 m (NV-SÖ) och en i sydväst är långsmal 11×4 m stor (NV-SÖ).

På platåns västra sida, fyra m väster om platåfoten och 20 m norr om dess södra kortsida påträffades en tidigare okänd husgrund (L2022:3245). Husgrunden är 11×5 m stor (NV-SÖ) och intill 0,3 m hög. Vid beskrivningstillfället bevuxen med ett slånsnår och i kanten en hasselbuske och en ek. Syllstenar är synliga i sydöst och i norr, 0,5–0,7 m stora och 0,25 m höga. I grundens nordöstra långsida finns ett väggplacerat spisröse, 2,5×2,5 m stort av 0,5–0,9 m stora stenar med inslag av tegel och mörk jord i ytan. Eventuellt finns det en tillhörande källargrop (L2022:3244). Den är ingrävd i platåfotens västra sida, 8×4,5 m stor och 1 m djup. Ingång i väster försedd med stenskodda kanter av 0,3–0,5 m stora stenar. Husgrunden finns inte utsett på någon av de äldre kartorna över Signhildsberg (se Referenser nedan). Förekomsten av tegel medger en datering från 1200 e. Kr. och framåt för husgrunden.

Figur 22. Husgrund med spisröse och källare intill husgrundsterrassen L2016:2097. Observera att terrassens övre begränsning är tolkad. Skala 1: 1 000.

Husgrundsterrass L2016:1071/Håtuna 192:1, källargrund L2022:3246 och spisröse L2022:3247

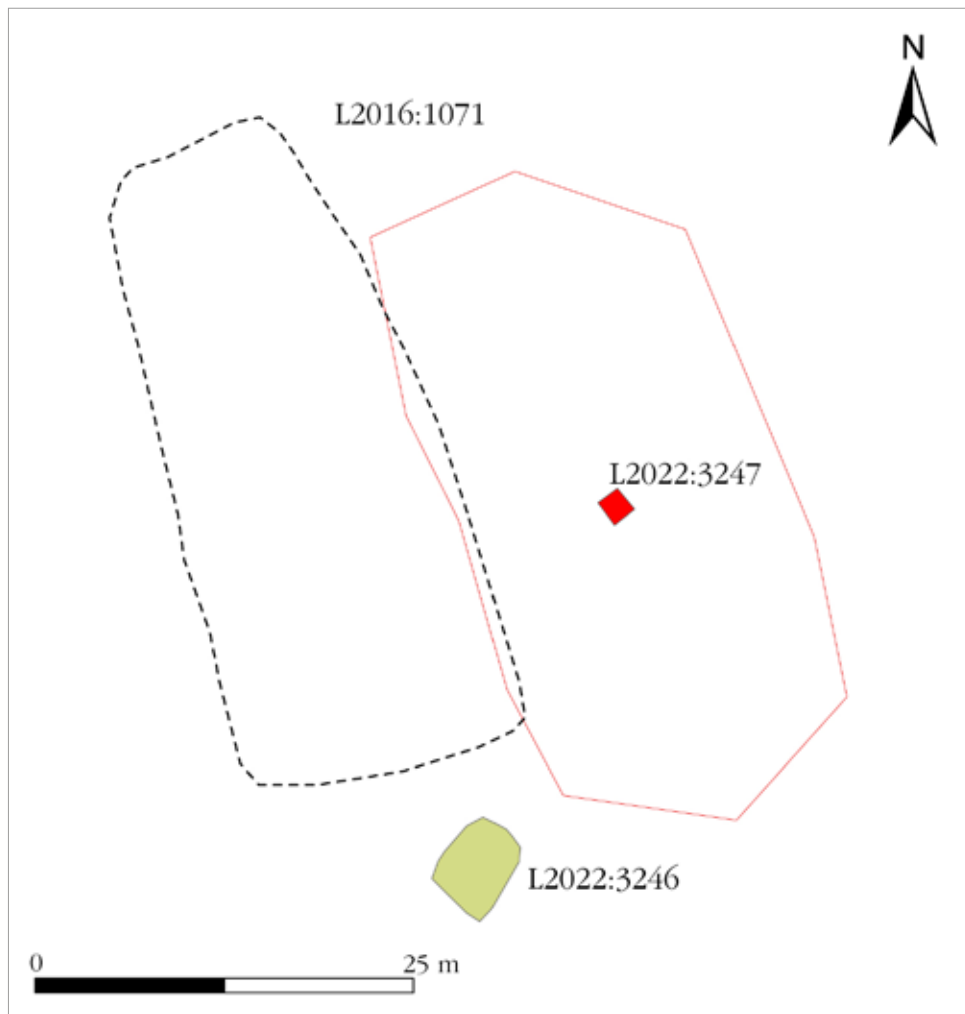
Terrassens yta plandokumenterades och beskrevs. Karteringen visade att den låg 20 m längre västerut och 10 m längre norrut än tidigare analoge inmätningar (figur 23). Ytterligare två tidigare okända arkeologiska objekt påträffades varav en källargrop (L2022:3246) och ett spisröse (L2022:3247).

Terrassen har en övertorvad och plan yta, 45×18 m stor och intill 1,5 m hög. I sin nordvästra del kraftigt bevuxen med nässlor, och i nordvästra och norra kortsidan finns i dess avslutning glest liggande 0,8–1,5 m stora och 0,3–0,5 m höga block (möjligen "strandskoning" relaterad till äldre strandlinje). Även i den södra änden avslutas terrassen av några större block 0,6–0,7 m stora. I sydvästra kanten finns två större block, 1,5–2 m stora och 0,8–1,5 m höga. Terrassen var vid tillfället bevuxen med ett femtontal lövträd och en ung ädelgran.

Drygt 5 m söder om terrassen finns en källargrop (L2022:3246), 5×4 m (NÖ-SV) och 1 m djup med stenskodda kanter av 0,3–0,5 m stora stenar ostsydost.

Närmare 10 m öster om terrassen finns ett 2×2 m stort spisröse (L2022:3247) med i kanterna tre större 0,5–0,7 m stora stenar, uppbyggd av mindre varv sten. Ytligt i spisröset påträffades bränd lera och en bit järnslag. Spisröset kan därför vara en del av en smedja. Spisröset överlagras av sentida hägnad, synlig genom ett 30-tal i markytan synliga, stenskodda stolphål på en sträcka av 130 m (ÖNÖ-VSV).

Figur 23. Husgrundsterrass L2016:1071/Håtuna 192:1 (svart streckad linje), äldre inmätning röd linje. Källargrop och spisiröse. Skala 1:500.

Sammanfattning

Vid inventering och kartering av gravfältet L2016:1229/Håtuna 100:1 har antalet gravar ökat från tidigare 10 till 17 gravar. Gravarna utgörs av ovala och runda stensättningar varav några högliknande. Flera nya gravar har inte bara förändrat gravfältets innehåll utan även dess begränsning. Tidigare karakteriserades gravarna som "alla av yngre järnålderstyp" och så belägna att de "har direkt kontakt med kungsgårdskomplexet" (Damell 1991, s. 105). Att gravfältet preliminärt bedöms kunna tillhöra yngre järnålder (550–1050 e.Kr.) är fortsatt fullt möjligt. Men karterade gravformer och gravstorlekar på gravfältet talar snarare för att det preliminärt skulle kunna tillhöra mellersta järnålder (400–800 e.Kr.).

Anledningen till karteringen var att det efter en trädavverkning uppmärksammade referensgruppen för Fornsigtunaprojektet att där fanns flera gravar på gravfältet än vad som tidigare angetts i Riksantikvarieämbetets kulturmiljöregister.

I samband med karteringen av nämnda gravfältet, inventerades och karterades de nära liggande husgrundsterrasserna L2016:1071/Håtuna 101:1 och L2016:1071/Håtuna 192:1. Skillnaderna mellan äldre och nyare mätmetoder visade sig genom upp till 20 m stora förskjutningar av fornlämningarna (figur 21). Vidare påträffades nya lämningar intill bägge husgrundsterrasserna i form av en husgrund med spisröse och källargrop vid L2016:1071/Håtuna 101:1 (figur 22) samt ett spisröse och en källargrop vid L2016:1071/Håtuna 192:1 (figur 23).

Figur 24. Vy från husgrundsterrassen L2016:1071/Håtuna 192:1 mot Håtaviken. Foto fr. SV: Per Frölund.

Administrativa uppgifter

Plats: Signhildsberg 1:3

Forulämningsnummer: L2016:1229/Håtuna 100:1, L2016:1071/ Håtuna 101:1, L2016:1071/ Håtuna 192:1

Forulämningsstyp: Gravfält, husplatå och husgrundsterrass

Typ av undersökning: Forskningsundersökning

Orsak till undersökning: Nya gravar hade uppmärksammats efter en avverkning

Uppdragsgivare: Rune Edberg, Fornsigtnaprojektet

Fältarbetsperiod: april 2022

Upplandsmuseets projektledare: Per Frölund

Upplandsmuseets personal: Torun Zachrisson

Upplandsmuseets projektnummer: 8869

Koordinatsystem: SWEREF99 TM

Höjdsystem: RT 2000

Dokumentationsmaterial: Förvaras i Upplandsmuseets arkiv

Referenser

Kartor och arkiv

Lantmäteristyrelsens arkiv

Håtuna socken Signesberg/Signildsberg nr 1
Ägomätning 1715 Aktbeteckning B32-31:1.

Håtuna socken Signesberg/Signildsberg nr 1
Ägomätning 1817 Aktbeteckning B32-31:2.

Lantmäterimyndigheternas arkiv

Håtuna socken Signesberg/Signildsberg Arealav-
mätning 1820 Aktbeteckning 01-håt-43

Håtuna socken Signildsberg Arealavmätning 1925
Aktbeteckning 01-håt-113

Fornsök= söktjänst för Riksantikvarieämbetets kul-
turmiljöregister. Forsök (raa.se)

Litteratur

Allerstav, Agneta (red.) 1991. Fornsigstuna: en kungsgårds historia. Upplands-Bro. Stift. Upplands-Bro fornforskning.

Bennett, Agneta. 1987. Graven – religiös och social symbol. Strukturer i folkvandringstidens gravskick i Mälardalen. Theses and papers in North-European Archaeology 18. Stockholm. Stockholms universitet.

Damell, David. 1991. Antikvariska notiser och 1980-talets undersökningar. I: Allerstav, A (red.). Fornsigstuna: en kungsgårds historia. Upplands-Bro. Stift. Upplands-Bro fornforskning. s. 26–29.

Damell, David. 1991. Närområdets fornlämningar. I: Allerstav, A (red.). Fornsigstuna: en kungsgårds historia. Upplands-Bro. Stift. Upplands-Bro fornforskning. s. 104–107.